
INSPIRATIEDOCUMENT 'EIJSDEN- MARGRATEN 2050'

Gemeente Eijsden-Margraten

VERSIE 31 MAART 2025

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
1. Inleiding	3
1.1. Waarom een inspiratiedocument?	3
1.2. Hoe is het Inspiratiedocument samengesteld?	3
1.3. Samenhang der dingen	4
1.4. Totstandkoming Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'	5
1.5. Reflectie door burgerpanel 'Eijsden-Margraten spreekt'	6
1.5.1. Resultaten	6
2. Kernkwaliteiten: wie zijn we, wat typeert ons en waar onderscheiden wij ons in?	7
3. Wat zijn onze kernwaarden?	9
4. Onze missie 'Dichtbij het leven'	9
5. Onze visie	10
5.1. Tien pijlers die richting geven aan onze visie	10
6. Een Inspiratiedocument en dan?	13
7. Doelgerichte samenwerking	14
Samenvatting Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'	16

In het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' wordt het beeld van de gemeente die Eijsden-Margraten in 2050 wil zijn geschetst.

Het document is opgebouwd uit een inleiding waarin wordt aangegeven wat het doel van het inspiratiedocument is en hoe deze is samengesteld en hoe deze in de samenhang der dingen kan worden gezien.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de kernkwaliteiten van onze gemeente. In hoofdstuk 3 worden de kernwaarden beschreven. Aan de hand van de kernkwaliteiten en kernwaarden worden in de hoofdstukken 4 en 5 de missie (ons hoger doel) en visie (waar gaan we als gemeente voor) geformuleerd. Aan de hand van tien pijlers wordt in hoofdstuk 5 nader richting gegeven aan de visie.

Hoofdstuk 6 gaat in op het borgen van het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' en tussentijdse monitoring en evaluatie. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 de relatie gelegd tussen het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' en doelgerichte samenwerking en worden uitgangspunten geformuleerd voor doelgerichte samenwerking.

1. Inleiding

1.1. Waarom een inspiratiedocument?

We beginnen uiteraard niet blanco aan het toekomstbeeld. De afgelopen jaren hebben we in een aantal visietrajecten (zoals bijvoorbeeld de visie buitengewoon buitengebied, woonzorgvisie en de in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie) als gemeente al richting gegeven aan (een deel van) het gewenste toekomstbeeld. Echter, ons verhaal over die mogelijke gewenste toekomst zit verstopt in vele beleidsdocumenten, in hoofden van mensen en wordt nog onvoldoende verteld en eenduidig door ons als gemeente uitgedragen. Met dit document dragen we een beeld aan van een mogelijke gewenste toekomst aan en op basis waarvan de komende periode diverse stakeholders gebruik kunnen maken bij het eventueel uitdragen hiervan.

De inhoud van dit inspiratiedocument is dan ook niet nieuw, maar laat vooral een samenhang der (bestaande) dingen zien. Dit doen we door een overkoepelend kader te bieden voor (toekomstige) visie- en beleidsontwikkelingen. Zo kunnen verschillende beleidsterreinen elkaar versterken en aanvullen. Hiermee geven we betekenis en richting aan ons gedeelde toekomstbeeld voor Eijsden-Margraten.

Het document schetst een beeld van wat voor gemeente Eijsden-Margraten in 2050 kan zijn. De wereld om ons heen kenmerkt zich door complexiteit en onzekerheid. Als gemeente staan we nu al voor een aantal uitdagingen die hun weerslag hebben op toekomstige generaties. Denk aan woningtekorten, klimaatverandering, demografische ontwikkelingen (waaronder vergrijzing) en sociaal-economische vraagstukken zoals bijvoorbeeld de druk op de (gezondheids)zorg.

Met deze complexiteit en onzekerheid moeten we omgaan en dat betekent dat we niet alleen onze blik in het hier en nu, maar ook verder in de toekomst moeten richten. En dat we keuzes dienen te maken gericht op de brede welvaart¹ van onze gemeente later. Dit document is een hulpmiddel om richting te geven aan deze keuzes.

1.2. Hoe is het Inspiratiedocument samengesteld?

Het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' is opgebouwd aan de hand van vier onderdelen:

- *Kernkwaliteiten* geven een beeld van de unieke kwaliteiten van onze gemeente, wat ons typeert en waarin we ons onderscheiden.
- *Kernwaarden* geven aan waar we voor staan als gemeente. Ze zijn onderdeel van de identiteit van onze gemeente.
- *De missie* beschrijft het hoger doel en is afgeleid van de kernwaarden van de gemeente. Het geeft antwoord op de dieperliggende vraag waarom we bestaan.
- *De visie* geeft antwoord op de vraag waar we als gemeente voor gaan. De visie geeft richting en biedt aanknopingspunten voor verdere beleidsontwikkeling, implementatie en uitvoering (de strategie).

In onderstaande figuur wordt dit als piramide weergegeven. Dit document richt zich op de bovenste twee lagen van de piramide: de missie en de visie. De strategie (hoe gaan we de missie en de visie bereiken?) maakt geen onderdeel uit van dit document (zie ook 1.2. Samenhang der dingen).

¹ Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid.

Figuur 1 Missie, visie en strategie

1.3. Samenhang der dingen

In de figuur op de volgende pagina wordt de samenhang der dingen in beeld gebracht.

Concrete strategische doelstellingen of ambities voor de komende jaren zijn geen onderdeel van dit inspiratiedocument.

Onze strategische ambities en doelstellingen die betrekking hebben op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving worden opgenomen in de Omgevingsvisie.

Voor de kwaliteit van leven geeft een sociaal-maatschappelijke visie² concreet deze strategische ambities en doelstellingen weer. Uiteraard kunnen deze beide visies niet los van elkaar staan en zullen elkaar juist versterken. Zowel de kwaliteit van leven als de kwaliteit van de fysieke leefomgeving dragen bij aan de brede welvaart van de gemeente Eijsden-Margraten nu en later.

Vervolgens worden (en zijn) de strategische doelstellingen en ambities van beide visies concreet uitgewerkt binnen afzonderlijke taakvelden in programma's en plannen (de blauwe bollen die *ter illustratie* zijn opgenomen in de figuur). Deze hangen uiteraard samen en moeten uiteindelijk tot uitvoering van concrete projecten en taken en resultaten leiden. Het inspiratiedocument geldt uiteindelijk als (toetsings)kader om de integraliteit in zowel strategie als uitvoering te borgen.

Het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' als overkoepelend, strategisch richtinggevend kader geeft antwoord op de vraag wat voor gemeente Eijsden-Margraten kan zijn en bestaat uit de lange termijn missie en de visie van de gemeente. Zoals eerder aangegeven, geeft het inspiratiedocument geen antwoord op de vraag hoe we dit concreet gaan bereiken (strategie). Kortom het inspiratiedocument geeft richting aan en vraagt om het formuleren van strategische doelstellingen. Het document vraagt om programma's met uitvoeringsopties.

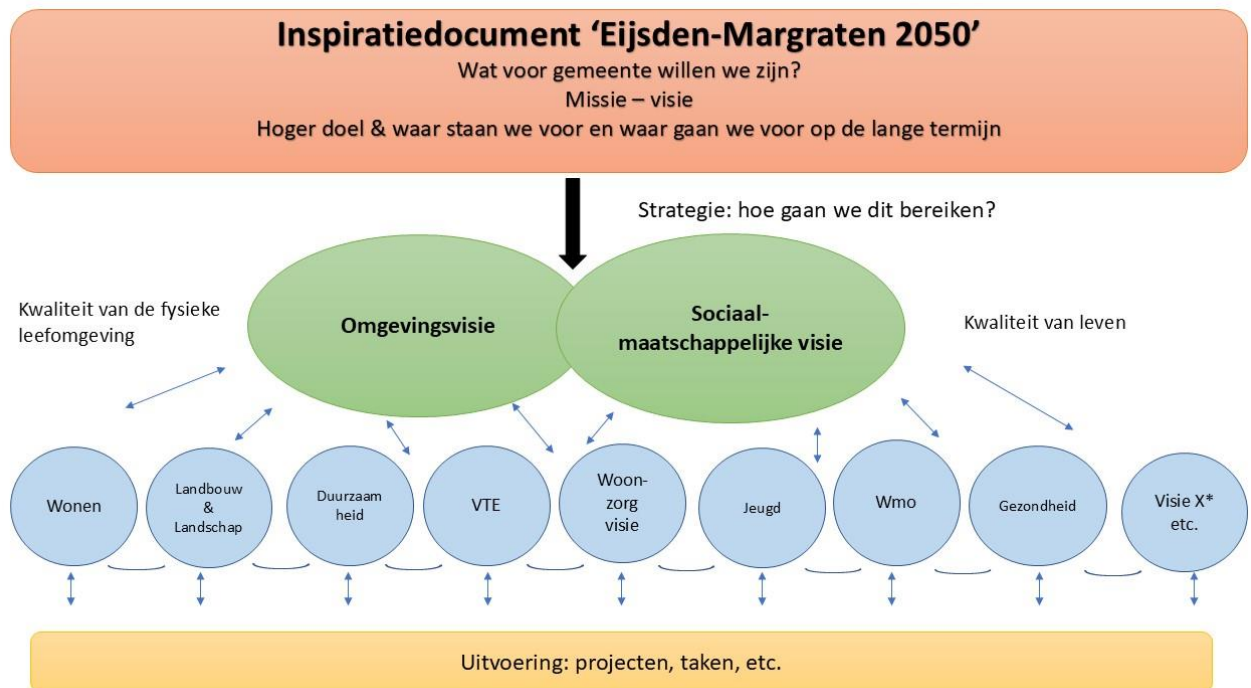
Het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050' biedt alleen een overkoepelend kader. Er worden geen concrete uitvoeringsopties aan verbonden. Met andere woorden: hoe we de visie concreet kunnen bereiken (de strategie) wordt dus niet in dit document beschreven. Strategische ambities zijn reeds of worden nog

² Deze visie is nog niet opgesteld en dient nog verder ontwikkeld te worden.

uitgewerkt in afzonderlijke visies en daaraan gekoppelde programma's, plannen, ambities, doelstellingen en resultaten.

Uiteindelijk is bij iedere opgave of vraagstuk dit inspiratiedocument een hulpmiddel om te toetsen of de juiste keuzes worden gemaakt die een bijdrage leveren aan de gemeente die Eijsden-Margraten in 2050 kan zijn.

Na het uitwerken van het inspiratiedocument zijn we er niet. Nu de missie en de visie op papier staan, zullen deze levend gehouden moeten worden. Dit betekent steeds weer opnieuw dat we ons als gemeente moeten afvragen of we nog de juiste dingen doen? Sluiten onze ambities aan bij de gemeente die we in 2050 willen zijn? Wat draagt programma X, of plan Y bij aan onze strategische ambities en uiteindelijk onze missie en visie?

Figuur 2 Samenhang der dingen

*de blauwe bollen zijn ter illustratie in het schema opgenomen. Deze opsomming is niet uitputtend.

1.4. Totstandkoming Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'

Zoals eerder aangegeven zijn we niet blanco begonnen bij het opstellen van dit document. Als basis heeft de strategische toekomstvisie 2012-2022 gediend. In dit inspiratiedocument is aangesloten bij de in deze visie opgenomen kernkwaliteiten van onze gemeente. Verder zijn bij het formuleren van de kernwaarden, missie en visie als bouwstenen o.a. het bidbook Cittaslow (2016), het bestuursakkoord 'Goed leven in elke kern' 2022-2026, de bouwstenennotitie Omgevingsvisie Lijn50 (2022) en de Agenda Zuid-Limburg (2024) gebruikt.

Voor het opstellen van dit inspiratiedocument heeft geen uitgebreid participatietraject met inwoners en stakeholders plaatsgevonden. Aangesloten is bij de opbrengsten van het participatietraject dat in het kader van het opstellen van de bouwsteennotitie van de Omgevingsvisie heeft plaatsgevonden. Daarnaast is gebruik gemaakt van de resultaten van een enquête over de samenwerking Lijn50 (2018) en de burgerpeiling en monitor vitaliteit & veerkracht³ (2022). In december 2024 is een vragenlijst uitgezet bij het burgerpanel 'Eijsden-Margraten' spreekt. In de volgende paragraaf wordt uitgebreider ingegaan op de resultaten van het burgerpanel.

³ www.waarstaatjegemeente.nl

Tijdens een drietal sessies heeft het college de verschillende onderdelen van het document besproken en duiding gegeven aan de verschillende onderdelen van de visie. De raad is tijdens twee raadsthema bijeenkomsten meegenomen in het proces om te komen tot het Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'.

1.5. Reflectie door burgerpanel 'Eijsden-Margraten spreekt'

Moventem heeft in december 2024 een onderzoek uitgevoerd onder de leden van het burgerpanel over de inhoud van het concept Inspiratiedocument. Doel van dit onderzoek was om de basis van het concept document achteraf te 'toetsen' bij het burgerpanel. Voor de uitgebreide rapportage zie bijlage.

In totaal hebben 558 personen de vragenlijst volledig ingevuld.

1.5.1. Resultaten

Eigenschappen en kwaliteiten van de gemeente

De woorden die bij de respondenten opkomen als zij denken aan de gemeente Eijsden-Margraten zijn vooral woorden die met de omgeving en de natuur te maken hebben. De vijf meest genoemde woorden zijn:

1. Natuur
2. Landelijk
3. Groen
4. Rust
5. Heuvelland

Er zijn veel verschillende items die de respondenten als unieke kwaliteit bij de gemeente vinden passen. De Amerikaanse begraafplaats vinden zij het meest uniek, gevolgd door het unieke landschap en de natuur en de historie, tradities en immaterieel erfgoed. Lokaal kleinschalig ondernemerschap vinden de respondenten het minste als unieke eigenschap bij de gemeente passen.

De toekomst van de gemeente

De respondenten vinden veel dingen belangrijk voor de gemeente in de komende 25 jaar. Bijna alle respondenten (93%) vinden het (heel) belangrijk dat het landschap en de natuur blijven zoals de nu zijn en dat tradities gekoesterd worden (90%). Ook vinden vrijwel alle respondenten het (heel) belangrijk dat de kwaliteit van leven de komende 25 jaar goed blijft (96%) en dat inwoners in harmonie kunnen blijven wonen (92%). Het minst belangrijk vinden de respondenten voor de komende 25 jaar dat nieuwe inwoners zich thuis voelen (75%) en dat de gemeente gastvrij is (66%).

Er zijn weinig meningsverschillen tussen respondenten van verschillende leeftijden over wat belangrijk is voor de gemeente in de komende 25 jaar.

98% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat de gemeente moet samenwerking met inwoners, verenigingen en ondernemers om doelstellingen te behalen. 88% vindt dat de gemeente moet samenwerken met (buur)gemeenten in de regio.

Zowel een gezonde (97%) als een veilige leefomgeving (86%) zijn volgens de respondenten essentieel voor een aantrekkelijke leefomgeving.

De stellingen waar de minste respondenten het (helemaal) mee eens zijn, zijn dat de gemeente zich ook op toekomstige inwoners moet richten [60% is het (helemaal) eens] en dat de gemeente een krachtige (zelfstandige, autonome) gemeente is [52% is het (helemaal) eens met deze stelling].

2. Kernkwaliteiten: wie zijn we, wat typeert ons en waar onderscheiden wij ons in?

Eijsden-Margraten heeft een aantal kenmerken die typerend zijn voor de gemeente. Deze kenmerken hebben enerzijds betrekking op 'mensen' en anderzijds op 'de leefomgeving'. Samen bepalen deze kernkwaliteiten onze identiteit en typeren wie we zijn.

Hieronder worden de kernkwaliteiten (in willekeurige volgorde) benoemd en verder toegelicht.

Mensen

- *Historie, tradities en immaterieel erfgoed*
Tradities op het gebied van muziek, cultuur en religie zoals carnaval, de Bronk, de Cramignon, het den halen, Liberation en de organisatie van hoogwaardige culturele evenementen horen bij onze gemeente. Ieder dorp kent hierin zijn eigensoortig karakter.
- *Een rijk verenigingsleven*
Eijsden-Margraten heeft een rijk verenigingsleven passend bij de historie en tradities. Denk aan harmonieën, fanfares, jonkheden, schutterijen, carnavalsverenigingen en heemkundeverenigingen. Maar ook diverse sportverenigingen, zangkoren en al die andere verenigingen die bijdragen aan de identiteit en gemeenschapszin van onze dorpen en gehuchten en de trots van onze inwoners.
- *Gemeenschapszin, zelfredzaamheid en initiatief*
Wat de inwoners en ondernemers van onze gemeente kenmerkt zijn gemeenschapszin en zelfredzaamheid. De volksaard is bescheiden, gemoedelijk, authentiek, op elkaar gesteld en gericht. Zelfredzaamheid en initiatief hebben geleid tot stevige sociale structuren, een rijk verenigingsleven en sterk lokaal ondernemerschap.
- *Een sterk lokaal, kleinschalig ondernemerschap*
Van oudsher is ondernemerschap sterk verbonden met onze gemeente. Dorpen konden vooral groeien en bloeien door de gemengde boerenbedrijven en de fruitsector. Hoewel de agrarische sector flink is gekrompen, kennen wij een aantal klein- en MKB bedrijven in onze gemeente. De traditie van ondernemerszin zien wij niet alleen terug bij onze ondernemers, maar ook bij onze inwoners. Denk hierbij aan de vele vrijwilligers die (sociale) voorzieningen en initiatieven ontwikkelen en in stand houden.

Leefomgeving

- *Uniek landschap en natuur*
Onze gemeente kenmerkt zich enerzijds door het Heuvelland en het Plateau van Margraten en anderzijds het (dynamische) Maasdal. Uniek zijn de vier Natura 2000 gebieden (Hoogbos-Noorbeemden, Eijsderbeemden, Bemelerberg-Schiepersberg en het Savelsbos). Daarnaast beschikt de gemeente over een prachtig en omvangrijk buitengebied waarbij landschap, natuur en cultuur historisch erfgoed samenkomen. Kortom wij kennen een afwisseling van natuurgebieden met een belangrijke functie voor de biodiversiteit, cultuurlandschap, de beekdalen, de Maas in combinatie met de vele monumenten en hoogstambomen die onze gemeente uniek maakt.
- *Authentieke dorpen*
Eijsden-Margraten bestaat uit 15 pittoreske en authentieke dorpen en een twintigtal gehuchten die zich kenmerken door hun unieke kwaliteiten en eigenschappen.

- *Materieel erfgoed*
Eijsden-Margraten kent tal van kastelen, monumentale boerderijen, vakwerkhuisen en molens. Onze gemeente telt bijna 400 Rijksmonumenten, waardoor Eijsden-Margraten op Maastricht na de meeste monumenten in Limburg bezit. Ook kent de gemeente authentieke landschapselementen (hagen, bosjes, graften, grotten en bomenrijen), boomgaarden met hoogstambomen en vuursteenmijnen. Deze maken onlosmakelijk onderdeel uit van ons unieke, grensoverschrijdende Bocagelandschap.
- *Amerikaanse Begraafplaats*
Onze gemeente is in 1944 als eerste door de Amerikanen bevrijd. De Amerikaanse Begraafplaats in Margraten is de enige Amerikaanse militaire begraafplaats in Nederland. Op deze begraafplaats zijn ruim 8000 militairen begraven. Op de Walls of the missing staan de namen van ruim 1700 militairen die zijn vermist. Bijzonder is dat alle militairen die zijn begraven of op de walls of the missing worden herdacht al sinds 1945 zijn geadopteerd door mensen uit de omgeving. Dit leidt tot bijzondere vriendschapsbanden die van generatie op generatie overgaan en in het kader van gemeenschapszin iets heel waardevols is om te koesteren.
- *Landelijke gemeente met een kleinschalig agrarisch karakter*
De gemeente Eijsden-Margraten met ruim 26.000 inwoners (1 januari 2024) en een oppervlakte van 77,40 km² is een landelijke gemeente met een kleinschalig agrarisch karakter. Steeds meer agrarische bedrijven combineren de productie van voedsel met andere functies zoals bijvoorbeeld zorg of recreatie.
- *Grensligging*
Eijsden-Margraten ligt aan de Nederlands/Belgische grens. De gemeente grenst zowel aan het Vlaams als Waals gewest. Westelijk vormt de Maas, die bij Eijsden Nederland binnenstroomt de natuurlijke grens tussen Nederland en Wallonië. In het zuiden grenst onze gemeente aan de Voerstreek. Daarnaast verbinden de grensoverschrijdende (historische) sociale (familie)banden aan weersijden van de grens regio's en culturen.
- *Directe nabijheid van Maastricht, Luik en Aken met (groot)stedelijke voorzieningen*
Eijsden-Margraten ligt in de directe nabijheid van Maastricht, Luik en Aken en is verbonden via wegen en spoor met deze steden. De combinatie van de ligging van onze gemeente in de nabijheid van een (groot)stedelijk gebied dat zich ontwikkelt tot een grensoverstijgende (kennis)economie in combinatie met de mogelijkheid om te wonen in een uniek landschap maakt onze gemeente tot een troef bij het versterken van het Zuid-Limburgse vestigingsklimaat.

3. Wat zijn onze kernwaarden?

Kernwaarden geven aan waar we voor staan als gemeente en vloeien voort uit onze kernkwaliteiten. Ze zijn onderdeel van onze identiteit. Als gemeente Eijsden-Margraten staan we voor de volgende kernwaarden en willen deze voor de toekomst behouden en versterken:

- *Authenticiteit*
Het landschap, de natuur en de mensen verbinden het verleden en heden met het alledaagse leven. Cultuur en tradities worden gekoesterd en van generatie op generatie doorgegeven. De tijd staat echter niet stil, maar zorgt ook dat we vooruit- en meebewegen.
- *Kwaliteit en fijschaligheid*
Wij staan voor een goede kwaliteit van leven voor onze inwoners in een leefomgeving met unieke kwaliteiten. Naast kwaliteit richten wij ons op fijschaligheid: eerlijk, puur en lokaal zonder uit het oog te verliezen dat wij onderdeel zijn van een groter geheel. Kwaliteit en fijschaligheid zien wij als complementair aan de (internationale) verstedelijkte omgeving in onze directe nabijheid.
- *Gemeenschapszin*
Mensen leven in harmonie met elkaar en hun omgeving. Ze weten dat het leven meer brengt wanneer ze de handen ineen slaan. Telkens weer vinden zij samen een nieuwe balans in een veranderende wereld om met elkaar en als gemeenschap verbonden te zijn.
- *Gastvrij*
Deze kernwaarde omvat méér dan het gastvrij ontvangen van bezoekers aan onze gemeente. In de vijftien gemeenschappen die de gemeente Eijsden-Margraten rijk is, voelen niet alleen huidige inwoners, maar ook nieuwe inwoners en generaties een gastvrij thuis. Eenieder kan hier zichzelf zijn en in harmonie samenleven. Dit betekent ook zorgen voor elkaar als dat nodig is. Als familielid, goede buur of vrijwilliger.
- *Vrijheid*
Vrijheid betekent (stilstaan bij ons) leven in vrijheid. Het gaat niet alleen om onze bevrijders te herdenken en vrijheid te vieren (Liberation). Het betekent juist ons verleden te verbinden met het heden en aan volgende generaties door te geven.

4. Onze missie 'Dichtbij het leven'

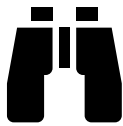
Ons hoger doel; waarom bestaan we en waar staan we voor?

We staan dichtbij het leven. Dichtbij het landschap en de natuur, tradities en cultuur. Gastvrij, in vrijheid verbonden met ons verleden, ons heden en onze toekomst.

5. Onze visie

Waar gaan we voor?

Samen zorgen we voor een toekomstbestendig en krachtig Eijsden-Margraten in een aantrekkelijke leefomgeving. Waarin met respect voor ons verleden, het landschap en de natuur, onze tradities en cultuur niet alleen wij, maar ook toekomstige generaties een thuis met een sterke sociale basis hebben en trots zijn inwoner te zijn van één van onze gemeenschappen.

5.1. Tien pijlers die richting geven aan onze visie

Zoals eerder vermeld zijn de missie en visie in dit document niet uitgewerkt in een strategie met ambities en doelstellingen. Nadere uitwerking hiervan vindt namelijk plaats in de omgevingsvisie en sociaal-maatschappelijke visie en daarvan afgeleide programma's, (beleids)plannen en gebiedsvisies (zie figuur 2 samenhang der dingen), welke door de raad dienen te worden vastgesteld.

Om onze (toekomstige) strategische ambities en doelstellingen te kunnen toetsen aan onze missie en visie, volgen in deze paragraaf hiervoor 10 pijlers. Deze pijlers dragen bij aan het versterken van onze kernwaarden.

Pijler 1 Samen

Het inspiratiedocument geeft aan hoe wij ons als gemeente in de toekomst verder kunnen ontwikkelen. Dit kunnen wij uiteraard niet alleen. Wij doen dit samen met onze inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke partners.

Daarnaast geloven wij in doelgerichte samenwerking met onze buurgemeenten in de (Eu)regio of in breder (sub)regionaal verband. Wij zien samenwerking niet als doel op zich, samenwerking moet doelgericht zijn. Dit wil zeggen dat de samenwerking moet bijdragen aan onze missie en visie en dat voldoende uitvoeringskracht kan worden ingezet. In hoofdstuk 7 wordt nader ingegaan op doelgerichte samenwerking.

Pijler 2 Toekomstbestendig

Wij hebben oog voor 'later', voor toekomstige generaties zodat ook zij minimaal eenzelfde niveau van brede welvaart hebben. Hieronder valt ook een duurzame ontwikkeling⁴. Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties in gevaar te brengen.

Toekomstbestendig betekent ook dat wij vanuit een gecontroleerde groeiedachte ook toekomstige generaties (zie pijler 6) een thuis met een sterke sociale basis hebben.

Tijden veranderen en wij veranderen mee waar dat kan en moet, waarbij wij het heden en ons verleden niet uit het oog verliezen. Wij anticiperen op de toekomst om zo om te gaan met onzekerheden en complexiteit in de wereld om ons heen (zie hoofdstuk 6 met betrekking tot monitoring).

Pijler 3 Krachtig

Met een krachtige gemeente bedoelen we niet alleen een zelfstandige, autonome gemeente waarbij de financiële stabiliteit is geborgd. We zien krachtig ook in de zin van veerkrachtig waarbij we als gemeente om kunnen gaan met een complexe en onzekere omgeving.

⁴ Definitie die door het CBS wordt gehanteerd in kader van de regionale monitor brede welvaart.

Pijler 4 Aantrekkelijke leefomgeving

Een aantrekkelijke leefomgeving bestaat in ieder geval uit een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en betekent het in stand houden en bereiken van een goede omgevingskwaliteit⁵. Daarnaast draagt versterking van onze kernkwaliteiten bij aan een aantrekkelijke leefomgeving (zie hoofdstuk 2 kernkwaliteiten).

Een aantrekkelijke leefomgeving betekent ook dat mensen in harmonie met elkaar en hun omgeving samenleven (zie kernwaarde gemeenschapszin).

Pijler 5 Respect voor het verleden, landschap, natuur, tradities en cultuur

Deze pijler sluit aan bij eerder geformuleerde kernwaarden authenticiteit, kwaliteit en fijschaligheid, gemeenschapszin en gastvrij en vrijheid). Wij geven richting aan (toekomstige) keuzes met respect voor ons verleden, landschap, natuur, tradities en cultuur. Dit maakt ons uniek en brengt ons dicht(erbij) het leven.

Pijler 6 Toekomstige generaties

We willen een toekomstbestendige gemeente zijn (zie pijler 2), gericht op toekomstige generaties vanuit een (gecontroleerde) groeiedachte. Niet alleen onze huidige inwoners, maar ook nieuwe inwoners die (nog) geen binding hebben met onze gemeente, voelen zich welkom en gastvrij in Eijsden-Margraten. Door de unieke combinatie van een vijfsterren landschap en een uitermate goed woon- en leefklimaat met nog ruimte voor (gecontroleerde) groei is Eijsden-Margraten van grote betekenis voor de strategische ambities van Zuid-Limburg die zijn gericht op een (economische) toekomst als grensoverschrijdende kenniseconomie.

Pijler 7 Thuis

Een thuis is meer dan een huis. Ook de kwaliteit van leven en de kwaliteit van de leefomgeving dragen bij aan het hebben van een thuis. Een thuis is ook deel uitmaken van een gemeenschap met een sterke sociale basis (zie ook pijler 8 en pijler 10) waarbij mensen elkaar ontmoeten, ondersteunen, zich kunnen ontplooiën en ontspannen.

Pijler 8 Een sterke sociale basis

Met een sterke sociale basis bedoelen wij vrij toegankelijke informele en formele activiteiten en voorzieningen gericht op het elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooiën en ontspannen. Deze activiteiten zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen. De sociale basis gaat over het omzien naar elkaar, maar ook over het autonoom kunnen leiden van het leven met eigen regie en een netwerk vanuit die basis. Zo wordt ook bijgedragen aan het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Een sterke sociale basis hangt nauw samen met onze kernwaarde gemeenschapszin.

Pijler 9 Trotse inwoners

Ons verleden, tradities en cultuur zijn belangrijke kernkwaliteiten en onderdeel van de identiteit van onze gemeenschappen. Inwoners zijn trots hier onderdeel van te uit te maken en dragen dit vaak van generatie op generatie uit en dragen zo bij aan de saamhorigheid en gemeenschapszin.

⁵ Maatschappelijke doelen van de Omgevingswet (artikel 1.3)

Pijler 10 Gemeenschappen

Zonder gemeenschappen geen gemeenschapszin. Mensen die elkaar ontmoeten, leren elkaar (beter) kennen en leggen verbindingen met elkaar. Mensen voelen zich thuis in een gemeenschap, respecteren en waarderen elkaar en kunnen hier zichzelf zijn. Van oudsher maken verenigingen een belangrijk deel uit van het sociale hart van onze gemeenschappen en bevorderen verbindingen tussen verschillende groepen mensen. Door verdergaande individualisering in de maatschappij staat het verenigingsleven echter onder druk en zullen in de toekomst nieuwe en aansprekende vormen van ontmoeten en verbinden een belangrijke rol spelen bij gemeenschapsvorming.

6. Een Inspiratiedocument en dan?

Met het verder uitdragen van de in dit inspiratiedocument benoemde missie en visie zijn we er niet. Het gesprek over de gemeente die Eijsden-Margraten in de toekomst wil zijn, is een continu proces. Dit betekent dat we bij strategische keuzes, visie- en beleidsontwikkelingen ons voortdurend moeten afvragen: doen we de juiste dingen? Draagt deze ambitie of keuze bij aan de gemeente die we willen zijn aan, aan onze missie en visie? Staan we nog steeds 'dichtbij het leven'?

Zoals eerder aangegeven geeft het document geen antwoord op de vraag hoe we onze missie en visie gaan bereiken (strategie). Het biedt een (toetsings)kader voor de verdere visie- en beleidsontwikkeling binnen verschillende domeinen en taakvelden en zorgt voor een 'samenhang der dingen'. Het opstellen van de omgevingsvisie en een sociaal-maatschappelijke visie zijn belangrijke stappen in het vervolgproces. Daarnaast biedt het een mooie kans voor de organisatie in het aanbrengen van meer integraliteit tussen taakvelden en het aanbrengen van focus en het stellen van prioriteiten gelet op de veelzijdige taakveldoverstijgende maatschappelijke opgaven waar we de komende jaren voor komen te staan.

Tot slot. Een schip met ideale vaareigenschappen is koersvast. Dit wil zeggen dat het niet makkelijk door wind of stroming van koers raakt. Dit geldt ook voor het inspiratiedocument van de gemeente Eijsden-Margraten. We varen immers naar de stip op de horizon ook als het hard waait of we in een andere stroom terecht komen. Dit wil niet zeggen dat alles tot 2050 in beton is gegoten. Dit is een document waarmee inspiratie wordt geboden voor de komende periode. Indien noodzakelijk moeten we wendbaar zijn om tussentijds op (externe) maatschappelijke en technologische ontwikkelingen in te kunnen spelen. Daarom is het van groot belang om periodiek de omgeving te scannen op nieuwe relevante ontwikkelingen en deze te beoordelen op de impact voor de missie, visie en ontwikkelrichting van de gemeente en hoe robuust deze nog is. Jaarlijkse monitoring kan o.a. plaatsvinden aan de hand van de regionale monitor brede welvaart⁶ en inwonersraadplegingen. Om de vier jaar zal samen met inwoners, ondernemers en andere stakeholders in een toekomstdialoog worden bekeken of en op welke onderdelen de missie, visie ontwikkelrichting eventueel moet worden geactualiseerd.

⁶ Deze door het CBS ontwikkelde monitor geeft een breed beeld van de staat en ontwikkeling van de regionale kwaliteit van leven. 42 indicatoren worden gebruikt om de brede welvaart 'hier en nu' en 'later' voor gemeenten in kaart te brengen. Brede welvaart 'hier en nu' gaat over de kwaliteit van leven en de omgeving waarin mensen leven. Het gaat over ervaren van welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu. Brede welvaart 'later' gaat over de sociale, economische, menselijke en natuurlijke hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om tenminste hetzelfde niveau van brede welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie.

7. Doelgerichte samenwerking

Om onze missie en visie te realiseren moeten we uiteraard samenwerken (zie ook pijler 1 'Samen') . We hanteren hierbij de volgende uitgangspunten:

1. Samen met inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen willen wij onze missie en visie realiseren. Samenwerking met deze groepen zal met name plaatsvinden bij de nadere invulling van dit document (strategie en concrete plannen en projecten).
2. Samenwerking is voor ons doelgericht. Dat wil zeggen dat wij samenwerking zien als een middel om onze missie en visie te realiseren. Doelgericht samenwerken wil zeggen dat steeds kritisch wordt gekeken wat de betreffende samenwerking betekent voor ons als gemeente. Draagt de samenwerking bij aan onze visie en de 10 pijlers die we onderscheiden? Draagt de samenwerking bij aan onze strategische doelen en ambities die hieruit voortvloeien? Uiteindelijk dient de samenwerking meerwaarde te hebben voor onze inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen,

Het is ook van belang dat de vorm van de samenwerking volgend en ondersteunend is aan het te bereiken doel. Het doel staat dus centraal en de vorm is hiervan een logisch gevolg en heeft positieve effecten op de uitvoeringskracht. Er dient altijd een goede balans te zijn tussen inzet en resultaat van de samenwerking.

3. Als gemeente Eijsden-Margraten vinden we (bestuurlijke) autonomie belangrijk. Vrijwilligheid staat bij samenwerking voorop. Wij gaan uit van onze eigen kracht en staan altijd open voor doelgerichte samenwerking. Daar waar we een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan regionale ambities (waaronder bijvoorbeeld de Agenda Zuid-Limburg) zullen wij met de regio en buurgemeenten samenwerken.
4. Daar waar samenwerking verplicht wordt opgelegd (in bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen) is de regio Zuid-Limburg/Maastricht-Heuvelland onze natuurlijke samenwerkingspartner. Daar waar samenwerking niet verplicht is opgelegd, bepalen inhoud en onderwerp de keuze voor samenwerking. Waarbij steeds het te bereiken doel en resultaat centraal staat. Zo zien wij bijvoorbeeld in het kader van economisch-ruimtelijke ontwikkelingen onze buurgemeente Maastricht als een belangrijke samenwerkingspartner. Voor natuur en landschap zullen dat onze landelijke (buur)gemeenten zijn (o.a. Gulpen-Wittern en Vaals). Maar wij kijken ook over de grens, naar onze buurgemeenten Voeren en Visé. Voor het thema liberation zijn de Verenigde Staten en de Provincie Limburg logische samenwerkingspartners.
5. Doelgerichte samenwerking wil niet zeggen dat wij als gemeente alleen iets komen 'halen'. Uiteraard willen wij als gemeente ook iets brengen binnen de samenwerking. Dat kunnen diverse zaken zijn, zoals het brengen van expertise, maar ook het voeren van regie op een samenwerkingsverband zien wij als onze rol en verantwoordelijkheid.

Hoe kunnen wij deze uitgangspunten toepassen?

Als onderdeel van onze strategie zullen wij bij een beleidsaspect, project of activiteit de volgende afwegingen maken:

- Draagt het bij aan onze missie, visie en kernwaarden zoals geformuleerd in dit inspiratiedocument?
- Welke passende samenwerkingsgraad is aan de orde en welke partner(s) horen hier logischerwijs bij?

In onderstaande figuur wordt de 'samenwerkingstrap'⁷ weergegeven waarbij verschillende treden van samenwerking worden weergegeven.

Figuur 3 Samenwerkingstrap

Intern: geen samenwerking nodig of gewenst, beleid betreft alleen de eigen gemeente.

Informeren: elkaar op de hoogte houden van beleid.

Overleggen: bespreken maar iedereen neemt zijn eigen besluit.

Afstemmen: identiek beleid in de gemeente uitvoeren.

Incidenteel gezamenlijk handelen: afhankelijk van de situatie (tijdelijk) samen optrekken om een programma of project voor elkaar te krijgen.

Structureel samenwerken: met partners structureel samenwerken als deelnemers aan een netwerk met een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

⁷ Uit: Doelgericht samenwerken (Raadswerkgroep, 2019)

Samenvatting Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'

Inspiratiedocument 'Eijsden-Margraten 2050'

Kernwaarden

Waar staan we voor?

Dichtbij het leven:

- Authenticiteit
- Kwaliteit en fijnchaligheid
- Gemeenschapszin
- Gastvrij
- Vrijheid

Visie

Waar gaan we voor

Samen zorgen we voor een toekomstbestendig en krachtig Eijsden-Margraten in een aantrekkelijke leefomgeving. Waarin met respect voor ons verleden, het landschap en de natuur, onze tradities en cultuur niet allen wij, maar ook toekomstige generaties een thuis met een sterke sociale basis hebben en trots zijn inwoner te zijn van één van onze gemeenschappen.

Hoger doel

Waarom bestaan we?

We staan dichtbij het leven. Dichtbij het landschap en de natuur, tradities en cultuur. Gastvrij, in vrijheid verbonden met ons verleden, ons heden en onze toekomst.

Kernkwaliteiten

Waarin zijn we echt goed en onderscheiden wij ons (identiteit)?

Behouden en versterken

Mensen:

- Historie, tradities en immaterieel erfgoed
- Een rijk verenigingsleven
- Gemeenschapszin, zelfredzaamheid en initiatief
- Een sterk lokaal, kleinschalig ondernemerschap

Leefomgeving:

- Uniek landschap en natuur
- Authentieke dorpen
- Materieel erfgoed
- Amerikaanse Begraafplaats
- Landelijke gemeente met kleinschalig agrarisch karakter
- Grensligging
- Directe nabijheid van Maastricht, Luik en Aken met (groot)stedelijke voorzieningen

Strategie

Hoe gaan we dit bereiken?

Kwaliteit van leven → sociaal-maatschappelijke visie

Kwaliteit van de fysieke leefomgeving
→ Omgevingsvisie